

COVID-19 AŞILARI

Uzm. Dr. Handan Karahan

Bu aşıların tümü vücudumuzun bağışıklık sistemine COVID-19'a sebep olan virüsü tanıtmayı ve yok etmeyi öğretecek şekilde tasarlanmış ve piyasaya sürülmüştür.

- Hastalığa sebep olmayan ancak bağışıklık yanıtı oluşturan etkisizleştirilmiş virüs içeren aşılar (İnaktif aşılar).
- Hastalığa neden olmayan ancak bağışıklık yanıtı oluşturan zayıflatılmış virüs içeren aşılar (Canlı atenüe aşılar).
- 'Güvenli bir şekilde bağışıklık yanıtı oluşturmak için COVID-19 virüsünün yapısını taklit eden protein parçalarını kullanan protein bazlı aşılar.
- Güvenli bağışıklık yanıtı oluşturmak amacıyla COVID-19 virüsünün RNA parçacıklarını taşıyan hastalık yapıcı etkisi olmayan virüslerin kullanıldığı viral vektör aşıları.
- Kendi başına güvenli bağışıklık yanıtı oluşturan protein üretmek için genetik olarak tasarlanmış RNA ve DNA parçacıklarını kullanan son teknoloji bir yaklaşım olan m-RNA ve DNA aşıları.'

Türkiye'de bu aşı gruplarından 2 tanesi (inaktif aşı ve mRNA aşısı) bulunmaktadır.

Erken dönemde faz III çalışmaları devam eden veya bitmiş olan aşılar üç farklı yöntemle üretilmektedir.

1.İnaktif Aşılar

- Gelenekselleşmiş yöntemlerle üretilmektedir.
- Virüs parçalanıp etkisiz hale getirilerek vücudumuza zarar verilmeden bağışıklığımız uyarılmaktadır.
- Uzun dönem etkileri konusunda diğer aşılara kıyasla daha net konuşulabilir çünkü yıllardır uygulanan bir teknoloji kullanılmaktadır.
- Öldürülmüş virüs ihtiva etmesinden dolayı ilk aşamada daha güvenli olduğu kabul

edilir.

- 2-8°C’de saklanabilir.
- Üretimi diğerlerine göre daha zor ve yavaş bir süreçtir.
- Türkiye’de yapılan faz III çalışmasının ara değerlendirme sonuçlarına göre aşının etkinliği %91,25 olarak tespit edilmiştir.
- Sinovac şirketinin aşısı bu sınıfa girmektedir.

2.Viral Vektör (Adenovirüs) Aşıları

- Grip benzeri hastalık yapan bir virüsün (adenovirüs) genetik müdahale sonrası Koronavirüs proteini ile desteklenerek insanda bağışıklık oluşturması amaçlanır.
- Aşıların içindeki mikroorganizmalar canlı olmakla birlikte, güçsüzleştirildiklerinden dolayı insanlarda hastalık yapamazlar.
- Avantajı 2-8°C arasında, yani rutin olarak kullanılan aşı dolaplarında saklanabilmeleridir.
- Yeni aşı geliştirme teknolojilerindedir.
- Sputnik-V ve Oxford/AstraZeneca aşıları (AZA-1222) bu sınıfa girmektedir.

3.Mesajcı RNA (mRNA) Aşıları

- mRNA, vücudumuzda doğal olarak üretilen protein sentezinde rol alır.
- Laboratuvarda yapay olarak üretilen mRNA’lar tıpkı kendi mRNA’larımız gibi çalışarak virüse karşı bizi uymayı amaçlamaktadır.
- Bu moleküller daha sonra kendi moleküllerimiz gibi yıkılarak vücuttan atılırlar.
- Bu aşılar 25 yıldır kanser dâhil pek çok hastalığın tedavisine yönelik olarak kişiye özel immunoterapi yöntemleriyle çalışılan teknolojiye benzer şekilde üretilen aşılardır.
- Bu aşuların en büyük dezavantajı Biontech/Pfizer aşısının (BNT-162b2) -70°C’de, Moderna aşısının (mRNA-1273) -20°C’de saklanabiliyor olmasıdır.

●Biontech/Pfizer, Moderna aşıları bu sınıfa girmektedir.

* Ülkemizde halen 16 aşıya ilişkin çalışma devam etmektedir.

COVID-19 Aşısı Sonrası Yan Etkiler

Covid-19 aşısı sonrası ciddi yan etkilere rastlanmamıştır. Aşı sonrası oluşan yan etkiler genellikle hafiftir.

Görülen en sık yan etkiler;yorgunluk, baş ağrısı, ateş, titreme, kas/eklem ağrısı, kusma, ishal, aşı uygulanan bölgede ağrı, kızarıklık, şişlik gibi hafif yan etkilerdir. Ancak nadir de olsa alerjik reaksiyonların olabileceği umutulmadan aşı uygulamasından sonra bir rahatsızlık hissedilmesi durumunda en yakın sağlık kuruluşuna başvurulması ve hekime yakın zamanda aşı olunduğu bilgisinin iletilmesi unutulmamalıdır.’

Covid-19 vaka ve temaslılarında ulusal aşı şemamızın ve diğer aşıların uygulama zamanları

Dünya Sağlık Örgütü tarafından şu anda Covid-19’u olan kişilerin aşılmasına karşı bilinen hiçbir tıbbi kontrendikasyon olmadığı ifade edilmektedir.

Covid-19 vakası ve temaslı olan çocuk ve yetişkinlere,yaşlarına uygun aşılama takvimine göre aşı uygulama zamanları aşağıda belirtilmiş olup genel aşılama ilkelerimizden olan aşı şemasına ara verildiği durumda aşılama kaldığı yerden devam edilmesi kuralı burada da geçerlidir.

1.Filyasyon taraması sırasında test sonucu pozitif olarak bulunan asemptomatik çocuk ve yetişkinlerin,herhangi bir sseptom geliştirmedikleri takdirde pozitif buldukları tarihten itibaren en erken 14 gün sonra (negatif test sonucu şartı aranmaksızın) aşıları yaşlarına uygun aşılama takvimine göre aşılanır.

2.Covid-19 tanısı alan ve semptomu bulunan hastalar;

- a.Hastane yatışı gerektirmeyen hafif vakalar tüm semptomları düzeldikten 3 gün sonra iyileşmiş kabul edilirler. İki defa test sonucu negatifliği veya iyileşmeden sonraki 14.günden itibaren aşıları yaşlarına uygun aşılama takvimine göre uygulanır.
- b.Hastanede yatan diğer tüm vakalara;hastane taburculukları sonrasındaki 14.günden itibaren aşıları yaşlarına uygun aşılama takvimine göre uygulanır.
- c. Covid-19 vakası ile yakın temaslı olanların, 14 günlük izlem süresi sonrasında herhangi bir semptom geliştirmedikleri takdirde aşıları yaşlarına uygun aşılama takvimine göre uygulanır.
- d.Gebeliği döneminde Covid-19 tanısı alan anne bebeğine rutin Hepatit-B aşısı uygulanır.
- e. Covid-19 tedavisi sırasında plazma,taze tam kan,IVIG vb kan ürünleri tedavileri uygulanmış ise bu kişilerin aşılanmaları ‘Kan ve Kan Ürünleri, IV Immunoglobulin ile Aşı Uygulamaları’önerilerine uygun olarak aşı uygulama zamanı planlanır.
- Covid-19 vakasıyla temaslı olan kişilerin, kızamık,su çiçeği, difteri, kuduz, tetanoz vb temas sonrası profilaksi uygulamasını gerektiren durumların gelişmesi halinde, ilgili hastalıkların morbidite ve mortalite riskinin yüksek olması ve toplum sağlığını tehdit edebilmeleri nedeniyle profilaksi uygulamalarına sure bırakılmaksızın (14 günlük izlem süresi gözetilmeksizin) önerildiği şekliyle rutin olarak devam edilmelidir.

Kaynaklar

- 1-www.ekmud.org.tr /emek/rehber/indir/97 sitesinden 21.04.2021 tarihinde erişilmiştir.
- 2-Dinleyici E,Borrowb R, MarcoAurélioPalazziSafadi c, Pierre vanDammed, and Flor M. Munoz. Vaccinesandroutinemimmunizationstrategiesduringthe COVID-19 pandemic.Londra : Taylor& Francis Group, 2020. 10.1080/21645515.2020.1804776.
- 3-Covid Pandemisi Döneminde Rutin Aşılar - Aşı Nedir?| Aşı Bilgilendirme Portalı (asinedir.com)’a 20.4.2021’de erişilmiştir.
- 4-Yetişkin Aşılama (saglik.gov.tr)’ye 20.4.2021’de erişilmiştir.

5-Eriřkin Bağışıklama - 2019 | Dergiler | Türkiye Klinikleri (turkiyeklinikleri.com)'a
20.04.2021'de erişilmiştir.

6-asi rehberi 2019 kapak baski_1.cdr (ttb.org.tr)'a 20.04.2021'de erişilmiştir.

7-Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Aşı ve Bağışıklama'ya 20.04.2021'de
erişilmiştir.